

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

UDVARHELYMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI, SZÉPIRODALMI, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE, A MEGYEI GAZDASÁGI EGYLET, A SZÉKELYFÖLDI ELSŐ BAROMFITENYÉSZTŐ ÉS MÁR EGYLETEK KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi előljárók egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefon Egy példány 10 fillér.

FÜSZERKESZTŐK:

Dr Gyarmathy Dezső,

földbirtokos.

Dr Kállay Tamás,

orsz. képviselő.

Dr Hinléder Fels Ernő,

orsz. képviselő.

Dr Pál Ernő,

ügyvéd.

Dr Viola Sándor,

ügyvéd.

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS: **Fülei Sz. Lajos.**

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 15. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért, más hirdetések olcsó árszabás szerint. Nyílt-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. szám.

Ferencz József.

Lapunk főhelyére írjuk e nevet. Illő, hogy vármegyénk vendégét ezzel is megtiszteljük.

Azért jött közénk, hogy sok gonddal nevelt leányát, az udvarhelyi leány-egyházat — anyává avassa első rendes lelkésze beköszöntésekor.

E név alatt mi fejedelmet kerestünk. Azt találtunk. Megnyitak előtte a szívek és a mi örökre emlékezetes marad előttünk — megnyílt a még Udvarhely városában templommal nem bíró unitárius felekezet előtt az ev. ref. atyafiak temploma is. Ott szólott Ferencz József egyházfejedelem híveihez. Szava, mint az ég zenéje, megbüvölt minden lelket.

Hitbűséget prédikál. Áldozatkésztséget, összetartást hangoztat. Kicsiny nyájnak munkakedvet ad. Kibontja lelkesedések szárnyait és a szeretet lelkével megáldja azokat, kik hívei előtt megnyitották szívüket és templomukat.

A református és unitárius atyafiak testvéries ölekezése felett ott lebeg az egyházfejedelem áldása... és azaz áldás száll fölfelé: Isten felé, s hiszszük, hogy az Isten atyai lelkének nagy gyönyörűsége telik abban, hogy gyermekeit a hiükülönbség egymástól el nem válassza. Igen, mert volt idő, midőn ezek a most ölekező testvérek is ellenséget láttak és kerestek egymásban.

Az a Saiupel mezei máglya, hol az unitárius gondolkozó Servétet megégette Kálvin elfogultsága; az a diadal ut: a Dajka Keserű János ev. ref. püspök diadaltutja, midőn a szombatosok megtérítése cím alatt a Székelyföldön 62 egyházközséget vett el az unitáriusoktól; az a vesztőhely, hol Vörösmarti Illés ref. pap, Alvinczi György unitárius papot kivégezteti és a debreczeniek szükkeblősége napjainkban, midőn az unitáriusokkal még irodalmi működésre sem szövetkeznek, mind bizonyágtétel arról, hogy e két felekezet sem ölelte egymást mindig testvéri karokkal.

S mégis a Ferencz József egyh. fejedelem ajkáról a mult keserősége miatt ki hallott panaszt? O megy az egykori el-

lenség templomába, mert tudja, hogy a mi történt a multban, az annak a kornak gondolkozásából született; tudja, hogy mint a hazaszeretet: úgy a vallásos eszmék öröklete is a vértanuk sirján kiontott vérben gyökerezdik, s meg nem botránkozik a felett, hogy O megy az egykori ellenség templomába s megáldja azokat, kiknek elődei egykor felekezetének vesztét kívánták.

Kérdem e haza földén lakó összes felekezetek papjait és hiveit: nem az jár-e igazán e földön a Krisztus képében, aki így cselekszik? És, aki nem így cselekszik, a Krisztus képében jár-e az emberek előtt?!

Ki is merem mondani, hogy Ferencz József egyházfejedelem, habár unitárius ügyben jött hozzánk — mégsem felekezeti érdeket szolgált. Áldozatkésztséget, összetartást hangoztatott.

Miért?...

Mert a haza felett prófétai lelke sötét felhőket lát. Mert ismét kezdenek megújulni nemzetünk régi sebei. Ismét beköztették Ferencz József jó királyunk szemeit gonosz tanácsadói. Ismét kigunyolja Bécs, a mi mellett mi lelkesedünk. — Nyelvünk ott nem kell. Bánatunkat ott nem érzik s megutálják azt, amit mi szeretünk. Életünket, vérünket, pénzünket követelik, de jogainkról előttük beszélünk sem szabad.

Jókor, a maga idejében zengi hát az egyházfejedelem az áldozatkésztséget, az összetartást, a felekezetek közti válaszfalak leomlását. Mert, ne adja Isten, de lehet, hogy magyar nőink ékszerait ismét kéri a haza; lehet, hogy a szántó ekéjéből, kaszájából ismét fegyvert kell kovácsolni; lehet, hogy ismét elhangzik az a panaszos kiáltás: elfogyott a regementje! — s akkor, ha mindnyájunknak el kell menni — szükség lesz cselekedni azt, mire az egyházfejedelem tanított: **áldozatok és összetartások!**

Legyen üdv az egyházfejedelemnek, ki a testvériség elveit hangoztatva, hazánkat is szeretni tanít. És legyen üdv az udvarhelyi ref. felekezet érdemes papjának, hiveinek, kik a testvér szíveket oda fogadták testvéri szívökre!...

Deák Miklós.

Apponyi a nemzeti küzdelemlről.

A függetlenségi és 48-as párt álláspontja.

Békéscsabán a békésmegyei függetlenségi párt vasárnap tartotta szervező nagygyűlését az ottani Széchenyi-ligetben. A gyűlésen megjelent gróf Apponyi Albert és több országgyűlési képviselő is. A gyűlést Szalay József, a szervező-bizottság elnöke nyitotta meg és kimondta a jelen voltak általános helyeslése közlőben a békésvármegyei függetlenségi párt megalakulását. A párt elnökévé gróf Apponyi Albertet választották meg.

Apponyi kijelentette, hogy közszóval veszi a megtiszteltetést és elfogadja az elnökséget. Örömmel üdvözlö az országos felbuzdulást, mert ha ez kellő kitartással párosul, benne látja a legközelebbi jövő diadalmának zálogát. Azután rátért arra, hogy a kormányelnök tárgyalásra hívta meg az ellenzék vezérferfiat. Nem az egyedül illetékes vezérbizottsággal bocsátkozott tárgyalásba a kormányelnök, hanem egyes emberekkel, köztük a szólóval is. Evvel a meghívással szemben azt az álláspontot fogadták el, hogy alkotmányellenes kormányval tárgyalásba nem bocsátkoznak, kétségtelen azonban, — ugymond Apponyi — hogy bármi uton és bármi által királyunknak olyan elhatározását tudhatjuk meg, mely a nemzet jogainak és érdekeinek megóvására alapot nyújthat, kétségtelen, hogy akkor kötelességünk ennek meghallgatása elől el nem zárkozni. Megjelentünk báró Fejérvárnál is. A megjelentek nevében Kossuth Ferenc kijelentette, hogy csak mint magánemberek jöttünk el hozzá abban a feltevésben, hogy a királynak valamely üzenetét fogjuk tőle meghallani. Ezt az üzenetet kötelességünk tudomásul venni, tárgyalásokba azonban alkotmányellenes alapon álló kormányval nem bocsátkozunk. A kormányelnök ur hosszabb előadást tartott, amelyben azonban az eddigi rideg, merev állásponttól semmi eltérést nem mutatott. Egész előterjesztése abban csucosodott ki, hogy a szövetkezett ellenzék programja ama részének eljöttére bírja, mely a katonai kérdésekre vonatkozik. Erre kijelentettük és pedig első sorban nem mi függetlenségi, hanem a 67-es alapon álló elvtársaink — hogy ilyen alapon, eltekintve a kormány alkotmányellenes voltától is, semminemű tárgyalásokba nem bocsátkozhatunk. Kijelentettük, hogy minket a nemzet nem azért ajándékozott meg bizalmával, hogy mi ezt a bizalmat megtagadjuk, elakudjunk.

Sokszor esik arról szó, hogy pártunk nem vállalja a kormányalakítást; mi igenis vállaljuk az ország ügyeinek vezetését, de csak olyan feltételek mellett, hogy nem kívánják tőlünk azoknak az elveknek megtagadását, amelyekben a szövetkezett pártok már mindannyian meg-

egyeztek. De így a jelen pillanatban nehéz, súlyos áldozatokra kell elkészülve lennünk. Azonban, ha most egy nagy küzdelem árán kivívjuk jogainkat, akkor hitem szerint a magyar nemzetre szebb napok virulnak fel. Mi hiszszük, hogy Isten segítségével fogunk majd teremteni egy olyan országot, melyben mindenki családapai és honpolgári kötelességeinek eleget téve, boldog megélhetést fog találni. De jöjjön bármi, az alkotmányos törvényes eszközökről le nem mondunk, mert ebben a küzdelemben fődolog a higgadság, a törvénytisztelet és a fegyelmesség.

Ezután részletesen kifejtette Apponyi a vármegyék szerepét a politikai válságban, majd így folytatta: Ugy állok önök előtt, barátaim, mint aki hosszú időn át a 67-es alapnak voltam híve, mint aki tisztán a közigazgatás érdekét és a nemzeti élet kifejlődésének feladatait tekintve, az ugynevezett közigazgatás államosításának jóhízemű előharcosa. De ezek a mostani események felvilágosítottak engem arról, hogy a közigazgatási szervezet tökéletességénél mégis fontosabb annak ellenállási célokra való alkalmazhatása. A mostani válságban nemcsak a magyar vezényszó, mint önmagában álló kérdésszóról van szó, de szó van arról is, hogy a magyar nemzet egyszer már adja be a derekát azzal a hagyományos évszázados politikával szemben, amely minket ő felsége többi államával egy egységes birodalomba akar olvasztani. Miután így fejlődtek a dolgok, ma már az a kérdés, hogy osztrák járomba akarjuk-e hajtani fejünket, vagy pedig meg akarjuk-e vívni ezt az utolsó döntő ütközetet. Mert ha ebben az ütközetben a magyar nemzet meghátrál vagy legyőzött, talán egy évszázaddal lesz megbénítva erkölcsi erejében, ha pedig a magyar nemzet győz, akkor talán lehet mondani, hogy *egyszersmindenkorra leszámoltunk az álnok ellenséggel*, s akkor úgy ebben a szegény országban, mint az uralkodóház és ő felsége többi országaiban is beáll végre a maradandó békének és felvirágzásnak korszaka. Ezért érdemes egykét évig küzdeni, s ezért minden családapá, aki szereti gyermekeit és tisztességes emléket akar hagyni unokáira, nem a pillanat kényelmét fogja tekinteni, hanem sorompóba áll a nemzet maradandó jólétének kivívása végett. Szívem egész melegével üdvözlöm önöket és felhívom mindnyájukat, hogy csatlakozzanak a dicsőséges függetlenségi és 48-as eszmék zászlajához.

A politikai helyzetről.

Magyar ember a limonádét még akkor sem szivesen issza, ha beteg, szivesebben fordul a bor felé. A politikában is kedvesebb előtte az, a melyik pezsgőbb, erősebb — tehát a borhoz hasonlóbb, mint a lágymeleget limonádéhoz.

A szabadelvűnek állított párt 37 éves limonádé-politikájától utálattal fordult el a nemzet, mert erőteljesebb, tisztább után vágyakozik. Most forr, melyet, ha lefojtanak, szétrobban, ha csendesben fejlődni engedik tüzes, erős, életetadó itallá változik, de ha rosszul kezelik: elecesednek. A nemzet elérkezettnek látja alkotmánya helyreállításának idejét. Az ország apraja-nagyja csatlakozik a nemzeti ügyhöz; vármegyék, városok, azok tisztviselői törvényekkel körülvéve segítnek a nemzeti ellenállást erősíteni. Mig ezzel szemben úgy az uralkodó, mint csatlósai révén, az ügy lebonyolításának semmi komoly jelét nem látjuk.

A nemzet forr és ezzel szemben, ha még nem is a teljes elnyomást, de minden esetre az elposványosítást, az elecesedésre való törekvést tapasztaljuk.

A felséges ur egy magyar politikus előtt kijelentette, hogy őszig nem foglalkozik a válsággal. Ha a dolgok most megoldást nem nyernek, ő szig marad minden úgy, ahogy most van.

Nevezetes momentuma volt a közel napoknak a Fejérváryval tartott értekezlet. Ezen a meghívott nyolc politikus közül Thaly Kálmán kivételével mind megjelentek, tehát Fejérváryn kívül jelen voltak Kossuth Ferenc, Apponyi Albert gróf, Andrassy Gyula gr., Darányi Ignác, Rakovszky István és Zichy Aladár gróf. Megjelentek, mert nem tartották kizártnak, hogy a miniszterelnök nekik ő Felsége valamely üzenetét adja elő, melyet megtudni és a vezérbizottság, illetőleg a szövetszertett pártok elé terjeszteni az ország érdekében kötelességük lett volna. Ők tehát kizárólag e közlemény meghallgatása végett jelentek meg a miniszterelnöknel, amint Kossuth Ferenc még a Fejérváry előterjesztése előtt kijelentette: tárgyalásokat egy olyan kormányval, mely az alkotmányval ellentétbe helyezkedett, kizártnak tartanak. Fejérváry nem is terjesztett elő semmi új eszmét vagy javaslatot, ő a többséget csupán katonai programjának elejtésére iparkodott birni, kinyilatkoztatja, hogy semmi koncessziót kilátásba nem helyezhet és semmi engedmény felajánlására a Felségtől felhatalmazást nem nyert. Mire a jelenlevők kijelentették, hogy ilyen alapon még akkor sem vállalkozhatnának további tárgyalásokra, ha az előbb említett alkotmányjogi akadály nem forogna fenn.

A kormány hangoztatja, hogy ő Felsége a bonyodalmakat el akarja oszlatni, pedig nem egyéb az, mint „nesze semmi fogd meg jól“. Állunk ott, ahol állottunk, csak egy előnye, hogy még azok is, kik eddig bizakodtak, csalódottan hagyták oda a 67-es alapot, mert látják, hogy e kormányhoz a magyarságnak, a törvényességnek és az alkotmányosság-nak semmi köze nincs.

A hét eseményei közé tartozik két nyilatkozat. Egyik az Andrassyé; ez a meggyőződés és a lelkiismeret hangja. A másik a Tisza Istváné, mely az irigység és fölfelé kinálkozás szava és önkénytelenül a felkavart iszapos vizet juttatja eszünkbe.

Andrassy helytelenítette a megalakulást nem tűrő harcot, nem nézte jó szemmel, hogy az állam gépezete megakadt; keletkezhető kiegyenlíthetetlen nagy zavaroktól félt, a király jó akaratára szeretett volna bízni mindent, szóval azt akarta, hogy várakozzunk és ne cselekedjünk. A mikor látta, hogy cselekszünk és cselekvésünknek eredménye van, a mikor látta, hogy a nemzet régóta nem tapasztalt lelkesedéssel karolja fel az eszmét, ő is szívvel-lélekkel csatlakozott a küzdőkhoz.

„A nemzet erejét a nemzet pénzén általa elítelt szervezetben fönntartani lehetetlen dolognak“ nyilatkoztatta. „Ez egy nem parlamentáris országban is kivihetetlen lenne, anél is inkább egy olyanban, melynek kormánya csak a többség bizalmából élhet meg“. „Csodálatos dolog, — mondja — hogy a monarkia hatalmi állásának érdekébe akarnak egy olyan politikát csinálni, mely a hadsereget elszigeteli a nemzettől, a nemzet áldozatkészségét alább szállítja, mely ezen kívül az alkotmányos kormányzást, a békés munkát lehetetlenné teszi, mely a korona és nemzet között ellentéteket idéz föl: ilyen politikához nekem bátorságom nem volt. Nem magamat féltettem, hanem királyomat és nemzetemet“.

Igy beszél Andrassy, lássuk mit szól Tisza.

Tisza hisz a kibontakozásban, óva inti a többséget, hogy ne sordorják a nemzetet a szélsőségekre. Ha majd módjában lesz a szabadelvű pártnak az eseményekbe beleszólni, akkor azon lesz, hogy a tűz minél kisebb területre lokalizáltassék s hogy király és nemzet között ismét helyre álljon az egyetértés. A Fejérváry bemutatkozásában és nyilatkozataiból azt látjuk, hogy a király békét akar. Épen azért megbocsáthatlan bűnnek tartja, hogy a helyi hatóságokat belevitték az ellenállásba s hogy az országot fejtelenségbe hajtották. Végül siratja a magyar nemzetet, hogy a törvényes királyal szemben leszorították a törvényesség álláspontjáról.

No édes magyarom! A királynak, a haza atyjának nem sürgős a polgárok nyugalmanak helyreállítása, nem törődik vele, ha bérharc címen osztályharc dühöng az ország egyik részében, nem zavarja a bizonytalanság, a veszély, mely fenyegeti kereskedelmünket és védtelenül hagyja az országot, annak lakóseit úgy kül, mint bel ellenségtől.

Tanácsosai nem a dolgok tisztázását akarják és siettetik, hanem a zavar fejlesztését, az ügyek elecesedését. Ők nem a haza sorsát fájlatják, hanem a hatalom elvesztését.

Mi pedig legjobban tesszük, ha eddigi szokásaink szerint össze tesszük kezeinket és zengjük az egek urához:

Áldd meg országunkat,
Mi magyar hazánkat,
Vezéreljed jóra
A mi királyunkat!

A művelt, öntudatos francia a polgár király Lajos Fülöp önkényű uralkodását és tanácsosai rosszakaratú vezetését megunva, 1848. febr. 26-án követelték a miniszterium el-

távolítását. A király a nemzet akaratát nem értve meg, ellenállott. A francia nemzet másnap már a király lemondását követelte a trónörökös javára és mivel ez sem következett be — azonnal, harmadnap már felállította a köztársaságot, utnak eresztve minisztert, királyt és trónörökösöt.

Én ezt nevezem az ujbör szétrobbanásának.

Svéd- és Norvégország hasonló összeköttetésben volt, mint Magyarország Ausztriával, hol a hazánk szerepét Norvégia vitte. Az 1856-iki norvég országgyűlésen két javaslat volt. Egyiket az Unió királya terjesztette elő, melyben követelte az alkotmány olyan változtatását, hogy illesse meg a királyt abszolút vető, felosztási jog, a ház elnökének kinevezése és a hivatalnokok elmozdítása — birói eljárás nélkül. A másikat az országgyűlés haladó partja adta be; ez a norvég kereskedelmi zászló elősmertetését; hadi zászló, címer és királyi címnek a paritásnak megfelelő rendezését; végül a külügyi kormányzatnak a norvég országgyűlés alá vetését követelte.

A király hallani sem akart az országgyűlés ohajairól, az országházat költségvetés nélkül felosztatta. Az országgyűlés a még két napját arra használta fel, hogy vád alá helyezte az állam-minisztert. Lövenskiöldöt, ki az országot ex-lexbe vitte. A főtörvényszék két hónap mulva ezer tallér bírságra ítélte. Követeléseit pedig törvény erőre vitte.

A norvég országház látta azt, hogy mindaddig, míg a parlamentárizmust az uralkodó el nem ismeri, hiába hoz az állam függetlenségének megfelelő határozatokat. Törvényt alkotott, hogy a kormány, mely addig nem volt a parlament tagja, köteles tárgyalásain résztvenni. A király e törvényt nem akarta szentesíteni, de a norvég országgyűlés, alkotmánya intézkedése szerint, háromszori felterjesztés után törvénynek nyilvánította. A kihirdetést megtagadó állam-minisztert: Séhnert, miniszterársaival együtt 1884-ben huszezer koronára és hivatalvesztésre ítélte.

A király Séhnert visszahelyezte, a legnagyobb svéd érdemrenddel kiüntette, de a norvégiek kitartása következtében, három hónap mulva e miniszterium megszűnt és a király kénytelen volt Sverdrupot, az ellenzék vezérét a kormány alakítással megbízni.

1905-ben pedig a norvégiek törvényjavaslatát a külügyi képviselő egyenlősítésére vonatkozólag Oszkár király háromszori előterjesztésre sem volt hajlandó szentesíteni. A norvégiek törvényerőre emeltek és a többszörösen ellenálló uralkodót alkotmányuk értelmében uralkodásától felmentették.

Ezt nevezem rendesen kiforrt bornak.

Mi pedig tárgyaljunk Fejérváryval, ünnepeljük Tiszát, fogadjuk diadal-kapuvál Becket, Pitreichot, Bolfrast, tegyük össze kezeinket, forduljunk ecetes arcainkkal az egek urához és kérjük:

Áldd meg országunkat,
Mi magyar hazánkat,
Vezéreljed jóra
A mi királyunkat!

Az első unitárius pap Székelyudvarhelyt.

Vári Albert beiktatása az ev. református templomban. Tisztelgések a püspöknel. Közéből. Táncestély.

Az unitáriusok székelyudvarhelyi nagy ünnepének második napjáról számolunk be, hogy kiegészítsük lapunk előbbi számában megjelent tudósításunkat. De feladatunk nehéz, mert a vasárnapi ünnepségek alatt elhangzott imák, beszédek, tósztok annyira szépek, szeretettől ragyogók, egységesek voltak, hogy az egységből az egy fényből egyenkint kiragadni őket s egyenkint beszélni róluk épen oly nehéz, mintha gyarló emberi szemmel, a ragyogó nappól akarnók kiválasztani annak többszínű sugarait. Így nem marad más feladatunk, mint egy keretbe helyezni el a történeteket, melyek egyik valának és gyönyörködve nézni őket, mint valami szépséges harmóniába olvadó Rubens-kép színeit. Aztán az, hogy figyelmesen vizsgálódva észre vegyük a kép hatását rontó árnyakat és említsük föl a halványkék színbe esett kis fekete foltot, a szeretet melegére hullott jeget, a baráti jobbot, mely mindenkinek akarta följajlani a szívek kézfogását, s melyet szeretettel fogadtak annyian — de nem mindenki. És még valami. Föl kell említeni valami nagy fájdalmat, a melynek tolmácsolására szerintünk nem volt elég bátor az ajak, bár a szív bizonyosan kérte erre. Pedig a vallás és a haza fogalma az unitárius hitnél nem különálló fogalmak. A vallás szabad gondolatai megkövetelik az őszinte, tiszta hazafias gondolkodást, ami meg is van, de megkövetelik a szív tüzetől élesztve szabadon röpjöljön ki a világba, hogy a szomszjas keblek életet vegyenek tőle. — Ez nem volt meg eléggé. Beszéltek sokan a hazáról, de a legkevésébbet mégis róla, a kinek mérhetően most a fájdalma. Milyen szép lett volna pedig, ha a vallások testvéri ölelése után a lélekben egygyé vált ünnepelő közönség egy akarattal emelkedett volna föl, hogy a haza és a szabadság gondolatát lelkesültségtől fölemelt lelki karjaival rajongva átölelje. — Így is szép volt, de mi lett volna akkor?

Az ünnepély részletei a következők voltak:

D. e. 10 órakor kezdődött a papi beiktatás az ev. ref. templomban, melyet a ref. hívek testvéries érzése nyitott meg az unitáriusok előtt. Nem volt a szép nagy templomban egyetlen talpalattnyi hely elfoglalatlannal. Diszes nagy közönség volt a templomban, a polgári és katonai notabilitások, ev. ref. és unitárius papság, iskolák vezetői, szép asszonyok, lányok, fekete ruhás férfiak nagy tömege foglalta el a helyeket. A hol pedig senki sem volt: az Urasztalán, a szószéken és a padozaton, ott virág volt: rózsza és fehér lilium.

A templomban Ferencz József, az unitáriusok ősz püspöke papjaitól körülvéve jelent meg és megkezdődött a mult számunkban közölt sorrend szerint a beiktató ünnepély, melynek főbb pontjai Kisgyörgy Sándor esperes beiktató beszéde, Vári Albert beköszöntője és a püspök üdvözlő beszéde volt. De nem hagyhatjuk említés nélkül a „Székely Dalegyet“ által gyönyörűen előadott énekszámokat sem, melyek nagy élvezetet szereztek a nagy közönségnek.

A beszédekről igazán nehéz írni, mert nagy tér kellene szépségeik felsorolására. A püspök beszédéről e lap más részében, avatottabb toll beszél és kifejezi azt a hatást, melyet a képekben, gondolatokban, színekben gazdag beszéd támasztott a közönség lelkében. Mi itt csak a másik kettőről szólunk röviden.

Kisgyörgy esperes áthatva a testvériesség érzelmétől, szép szavak-

ban emlékezik meg az ev. ref. egyház szép tetteről; festi a pap feladatait, bátorítja az új papot; megemlékezik az uttörő munkáról, melynek Udvarhelyen, az unitárius egyház megalapításában, ő volt egyik első munkása. Visszanéz a múltba, majd a jövőbe lát és lelkes beszédének végén felszólítja az új papot beköszöntőjének megtartására. És Vári elfoglalja helyét a szószéken. Belekezd egy mély lélekből fakadó imába és szál ajkáról a hit, a szeretet, a világosság igéje föl a magasságba, az egy Istenhez. Majd beszélni kezd. Alapigéje ez volt a beszédnek: „Te pedig azokat szóljad, melyek illenek a tiszta tudományhoz» (Pál levele Titushoz II. 1). És szólotta azokat, melyek az evangéliumi és világi tiszta tudományhoz illenek. Szembe állította a régi fölfogást, mely a vallás és világi tudomány emberei között annyi harcra szerzett okot és megmutatta, hogy ezt az ellentétet elmosta a haladókor, a tisztább vallási fölfogás, mely nem húzódik a világosságtól, hanem világosságra törekszik és hitének erejét vissza magával a fényért való küzdelembe. — Ragyogó, tömör beszédében, melyet nagy gondolatok alapjára épített, gyönyörűen fejt ki az alapige irányzatát. Szép hangja csendül, arca lelkesültségtől ragyog és míg a gondolatok szárnyán emelkedik, vele érez, gondolkodik az egész közönség. Az udvarhelyiek büszkén néznek lelkesült papjukra, akit megnyertek és így elnyerték az erős tamaszt, mely mellett virágozni, gyarapodni fog a kicsiny egyház.

A templomi ünnepély után a különböző egyházi, megyei, városi, katonai stb. testületek tisztelegtek a püspöknél, ki szíves, barátságos beszédekben adott választ az üdvözlő szavakra. Két óra felé indult el a közös ebédre a „Budapesti” szállóba, ahol nagy közönség volt együtt. — Annnyira nagy, hogy a vendéglős ezzel mentheti egy kissé azt a kritikán alóli eljárást, hogy a közönség nagy részét pénzért figyelmetlenül, rendetlenül, vagy ami nagyon soknál megörlött, sehogyse szolgálták ki. Majd a templomszenteléskor jó lesz, ha a rendezőség másfelé néz.

De ha étel nem is jutott, szellemi táplálékban nem volt hiány. Ennyi tőst nem tudom, hol hangzott el. A testvériesülés, a szeretet, a becsülés adta a legtöbb beszédnek a tárgyát és a megnyilatkozás nem a kötelesség tudatából fakadt.

Elsőnek a főtisztelendő püspök ur beszélt, aggódó szavakkal emlékezve meg a király és nemzet közti ellentétről. — Reményét fejezte ki, hogy ezek az ellentetek mindnyájunk örömeire elsimulnak és ő felsége, a király egészségére itta ki poharát. A közönség egy része állva hallgatta a beszédnek ezen passzusát, de voltak sokan, kik ülve maradtak s mikor kiürítették poharukat a haza szabadságát említették csupán. Soknak szívében felhangzott az éljenzés után a költő szava a királyról: „Addig éljen, míg a horknak él!”

Beszélték még nagyon sokan.

Poharat köszöntöttek: László Domokos felügyelő gondnok a püspökre, Kisgyörgy Sándor esperes id. Daniel Gáborra; Deák Lajos gondnok Vári Albertre; Vári Albert a különböző egyházakra, Vég Mihály püspöki titkár Hollaky főispánra; Hollaky főispán az unitárius templom építési nehézségeinek a leküzdésére; Vajda ev. ref. lelkész nagyon szép beszédben a testvériségre és a püspökre; Ember János tanfelügyelő szép gondolatok közt a püspökre; Peter Károly ref. esperes Kisgyörgy esperesre; a püspök egy kedves beszédben a hölgyekre. Ferenczy Géza dr képviselő szép, hazafias beszédében Bodolla Gábor törvényeségi elnökre; Gálffy Kálmán

főszolgabíró a püspök feleségére; Kisgyörgy esperes a tanárok és tanítókra. Ugron János szép szavakkal a székely nép és az unitárius papság virágzására; Ferenczy József gyógyszerész a „Székely Dalegylet” re; Gönczy ev. ref. gimnáziumi igazgató az egyház és iskola egyetértésére; Deák Miklós lelkész lelkesült szép beszédében a vallások uniójára és Vajda Ferencre; Péter Sándor lelkész Udvarhely városára; Gyertyánffy Gábor kereskedő a hazára; Papp Mózes tanár az iparosokra; Szász Ferenc ig. tanító a tanfelügyelőkre és még többen s végül a püspök Udvarhely városára mondott felköszöntőt.

Ezt a nagy névsort látva, nem esoda, hogy a közönség egy kissé későn indult baba, hogy a táncszertélyre készüljön.

Este vidám multság zárta be az ünnepségek sorozatát, melyen a jelen voltak jó kedvvel mulattak. Ezen is jelen volt a püspök. Udvarhelytől 3-án reggel vett búcsut és Előpatakra utazott.

A közönség is elszlott a legjobb hangulatban azzal a reménnyel, hogy nemsokára újra találkoznak az udvarhelyi unitárius templom felszentelésénél.

Tudósító.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Dr Pál Ernő** helybeli tekintélyes ügyvéd az „Udvarhelyi Hiradó” szerkesztőségi tagjai közül kilépett és a „Székely-Udvarhely” főszerkesztőihez csatlakozott.

— **Esküvő.** Szabó Árpád helybeli ev. ref. kollegiumi tanár folyó hó 8-án tartja meg esküvőjét Benedek Rózsikával Bibarczfalván.

— **Búcsu Homoródkarácsonfalván.** E hónap 2-ikán, Sárlos Boldogaszszony napján tartották meg a búcsút Homoródkarácsonfalván nagy részvét mellett. Már szombaton d. u. 3 órakor megérkezett a baróthi keresztalja Gál Dániel budapesti klerikus vezetése alatt. Szeretettel fogadta őket Gábor Mózes helybeli plebános, ki a kápolnában tartott litánia után fél 4-től este 8 óráig, másnap reggel 6-tól pedig 10 óráig gyóntatta a hívőket, úgy, hogy egymaga mintegy 150 hívőt könnyített meg lelki bajaitól. Méltó segítőtársá volt Boér István abásfalvi gör. kath. esperes, aki szintén fáradságot nem ismerő hivatással végezte gyóntató-funkcióját. Eközben fél 10 órakor érkezett meg a tekintélyes számú lövétei keresztalja Gáspár János plebános vezetésével, a kiket Gál klerikus fogadott. Tíz órakor ünnepélyes szent mise és áldozás volt. Mintegy 200 hívő részvételű az uriszent vacsorában. Alkalmi szent beszédet Bálint István homoródmetei plebános mondott. Mise után ebéd volt a plebánián. A búcsun igen sokan résztvettek; habár a közigazgatási hatóság — vasárnap lévén — az e napon szokásos kirakóvásárt 3-ikára tette át.

— **Vezérkari tisztek városunkban** Mintegy tizenhat vezérkari és más katonatiszt időzött városunkban. — Kedden este a Budapest-szálló kert-helyiségében közös vacsora volt, a hol megjelentek élelmes zenészeink is, de az udvari gyász miatt zene-szó nem hangzott el. A házi gazdai tisztet a városunkban oly népszerű Freyberger Miksa és Matasits Károly őrnagyokkal élén a tiszti-kar teljesítette. Itt voltak: Laube és Schoedler altábornagyok, Sarkotic, Spurny, Stiótta, Schandru ezredesek, Peteani alezredes, Fuchs és Mariancsics őrnagyok, Gróf Widersburg, Pohl, Boyer századosok s több vezérkari tiszt. A tisztek a jelenleg Udvarhely- és Csikvármegyék között folyamatban levő harcászati gyakorlatok alkalmából keresték fel városunkat. Itt említjük meg, hogy helybeli katonaságunk folyó hó 31-én

Dicsőszentmártonba indul gyakorlatra.

— **Farkas Gábor** volt brassói kir. albiró, kit a király az oklándi kir. járásbírószághoz járásbírónak nevezett ki, ezen állását a minap elfoglalta és a bíróság vezetését átvette.

— **Homoród-fürdőn** — ezen a kedves és kies fekvésű, pompás nyaralóhelyen — az idény már megkezdődött. Az előjelekből ítélve, a jelen szezon jóval felül mulja a tavalyit; jól lehet a múlt évi állandó szárazság miatt ugyancsak felkeresték a fürdőket. Ez időig az előjegyzettek és megérkezettek száma meghaladja a százat. A fürdővendégek névsorát jövőre közöljük. Vasárnap (folyó hó 9-én) nagy tombolajátékot rendez az igazgatóság. Ez alkalommal a fürdő zenekara Kónya Sándor vezetése alatt hangversenyez. Székelyudvarhely felől a kirándulók és érkező vendégek elé, mérsékelt áru kocsikat szívesen küld az igazgatóság.

— **Választó-jogosultak figyelmébe.** Udvarhelyvármegye központi választmánya e hó 3-án Dr Damokos Andor alispán elnöklete alatt tartott ülésében a képviselőválasztó jogosultak összeírása ellen beadott felszólalásokat vizsgálat alá vette és az azokra hozott határozatok az alispáni hivatalban f. évi július 20-tól 30-ikáig közszemlére lesznek kitéve s ezen időn belül a hivatalos órák alatt az érdeklődők megtekinthetik. A határozatok ellen felelkezéssel lehet élni és pedig azok, kiknek felszólalása vagy észrevétele felett a központi választmány határozathozott, annak közszemléte történt kitételét követő 10 nap alatt, azok pedig, kiknek a határozatok kézbesítették, a kézbesítéstől számított 10 nap alatt a királyi kuriához intézett felelkezésüket a központi választmány elnökéhez benyújthatják. A felelkezés írásban nyújtandó be s ahhoz új bizonyítékok is mellékelhetők.

— **A székely fiúk ipari elhelyezése.** A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara a székely fiúknak magán ipari műhelyekbe tanoncokul való felvételét szeptember hóra halasztotta. Pályázhatnak 13 évet betöltött és legalább 4 elemi osztályt végzett fiúk. A kérések a keresztlevél és iskolai bizonyítvány csatolásával a vármegye főispánjához nyújtandók be.

— **Pénzügyigazgatósági bosorkánykonyha.** Ismételt panaszt vetünk a finánc-törvények helytelen magyarázatáról. Nem tudnak eligazodni rajta. A közönség elé terjesztjük, hogy ki-k mondja el nézetét róla. Az ahhoz értő embereink legnagyobb része, amugy sem aggodik az ilyesmi fölött. Hátha valamely laikus csupa ügybuzgóságból megoldja a kérdést. Három korcsmárosról van szó. Egyik 1904-ben eladott 1044 hordó sört, a folyó évben pedig már június 30-ikáig 605 hordóval fogyott el. A másik folyó évi június 30-ig csupán 36 és a harmadik 15 hordóval tudott eladni. Ily horribilis különbségek mellett mégis mind a három korcsmáros egyenlően 60—60 korona italmérsi illetéket fizet. Kérdjük, hol van itt az igazság és egyforma teherviselés?!

— **Jóváhagyott szabályrendelet.** A temetőkről és temetkezésekről alkotott vármegyei szabályrendeletet a

belügyminiszter 37,798—905. szám alatt megerősítette s az mostantól számítva 30 nap mulva érvénybe lép.

— **Papbeiktatás Kénosban.** A kénosi unitárius egyházközség tudvalevőleg Balázs András hódmezővásárhelyi papot választotta meg lelkészének. Az új pap tegnap délután érkezett városunkba, a hol a vasuti állomáson Vári Albert helybeli pap üdvözölte, mint méltó utódát. Innen az egyház küldöttsége, fel-diszitett fogatokkal vitte a kénosi határig s ott László Károly mondott Istenhozottat a lelkes közönség élén. Majd a községben a papi lakáson Főris Mózes egyháztanácsos részesítette jókívánatokban a közönség apraja-nagyjának éljenzése között. Az új pap bevonulása ünnepélyesen történt s ennek jelentőséget adott a kénosi polgári zenekar közreműködése is. Balázs András pap beiktatása folyó hó 9-én (vasárnap) d. e. 11 órakor kezdődő istentisztelet alatt lesz, amelyre e helyen hívja meg az érdeklődő közönséget az egyházi előjáróság. Az ünnepélyes beiktatás folytatása képen közebédet rendeznek 2 K-ás részvételi díj mellett. Erre jelentkezéseket szombatig elfogad: Imre Ferenc megyebíró.

— **Székely Dalegyletünk** közelbről Korond- és Szováta-fürdőknél dalestélyt szándékozik rendezni. E végett tegnap este 8 órára választmányi ülést hívott egybe az elnökség.

— **Vasuti késedelmek.** Egy hét lefolyása alatt immár az ötödik esetben nem kapunk Bupapest felől postát. Folyton késik a személyvonat. Ami vicinálisunk pedig egy órai időn túl nem várakozik. Ezt a türelmetlen állapotot, amiért a közönség kiszámíthatatlan károkat szenved, meg kell változtatni.

— **Tűzijáték.** A Gergely-féle Sós-fürdő bérlője f. hó 9-én vasárnap a fürdő szépítése javára zártkörű táncmulatságot rendez, melyre ezután is meghívja a n. é. közönséget. A táncmulatságon résztvevőket fényes tűzijáték fogja szórakoztatni.

— **Tömeges mérgezés.** Szászrégenből írják, hogy az ottani ágostai evangélikus gimnázium és leányiskola növendékei nyári mulatságot rendeztek a nagy sétatérén. A mulatságon több, mint ezren vettek részt, magyarok, németek, szászok egyaránt. A vidám hangulatot délután négy és öt óra között járványszerűnek látszó beteges tünetek zavarták meg. Fel-nőtt gyermekek gyomorgöresöt kaptak s ajultan rogytak a földre. Nagy izgalom támadt. A rendőrség intézkedésére azonnal öt orvos sietett a helyszínére. A megejtett vizsgálat megállapította, hogy valamennyien mérgezés áldozatai. Egyeseknél a mérgezés oly súlyos természetű volt, hogy az orvosok a legrosszabbnak bekövetkezésétől tartottak. A kocsik egész délután szállították haza a betegeteket. Az orvosok egyértelműleg megállapították, hogy a mérgezés Scholtz Valérián cukrász tisztátalan edényeiben képződött rézlevegő okozta. A rendőrség azonnal elkobozta Scholtz edényeit és eladásra szánt krémes süteményeit s megvizsgálás végett felszállították a budapesti állami vegyvizsgáló intézethez. Az eddig megbetegedettek száma ötvenkettő.

— **Homoród-fürdői fuvardíj.** Homoród-fürdő — köztudomás szerint — vendégei számára, külön kocsikat állított be. Ezek fuvardíját a következőkben állapította meg: Székelyudvarhelytől Homoródfürdőre

vagy megfordítva (esetleg 2 órai várakozással) 5 K. Homoród-fürdőről a két Oláhfaluba, Lobogó- vagy Dobogó-fürdőre és vissza, egy órai várassal 2 korona. Homoród—Királyfürdő kiterőig 2 órai várassal 4 K. Homoród-fürdő — Csikszereda, vagy vissza, esetleg 2 órai várassal 6 K. Várakozási idő a megnevezett időknél óránként 50 fillér; kocsibér és várakozási idő azonban együtt véve, naponként 10 koronánál többet ki nem tehet. Sétakocsizás óránként 1 K. Más irányokban, vagy távolabbi utazásoknál az árak egyezség szerint számíthatók.

Előfizetési felhívás.

A »Székely-Udvarhely« hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap megjelenő függetlenségi és 48-as politikai ujság, az Udvarhelyvármegyei függetlenségi és 48-as Kossuth-párt lapjára ezennel előfizetést nyitunk.

Aki szereti az őszinte, igaz magyar szót; aki hiva a Székelyföld magyar nemzeti hivatásának és hazánk függetlenségének, csatlakozzék a »Székely-Udvarhely« kibontott zászlója alá.

Lapunk előfizetési ára a régi marad s ez a címlapon részletesen fel van sorolva.

Vidéki előfizetőinket kérjük az előfizetések megújítására és ismerőseik körében a »Székely-Udvarhely« ajánlására, valamint az esetleges hátralékok sürgős kiegyenlítésére, nehogy a lap küldését megszüntetni kelljen.

Tisztelettel:

A kiadóhivatal.

LEGUJABB.

A nemzeti ellenállás.

A szabadkai iparosok tiltakoztak az ellen, hogy gyűlésükön a Fejérváry-kormány magát képviseltesse. Ha azonban a gyűlésig más, törvényes kormány lesz, azt szívesen látják.

Rugkapalódzás.

Budapest, jul. 4

A darabant kormány tehetetlen dühében rugkapalózik. Mindenütt, ahol csak teheti: apró tüszurásokkal érezteti abszolútisztikus hatalmát. Már nemcsak a fővárosi olcsóbb napilapok utcai elárusítását, hanem a vidéki ujságok szabad vélemény nyilvánítását is korlátozni szeretné.

Minden oly támogatást, amelyre a darabant kormányának befolyása lehet, megvon a vidéki sajtótól. Annál bővebben ontja azt uszályhordozóinak, kik még e szégyenteljes időszakban is nyomorult bérenceivé aljasulnak. Ez pedig egyenlő a hazaárulással és megvetést érdemel minden józan gondolkodású hazafitól.

Székely testvérek! csakis igaz függetlenségi és 48-as ujságot

vegyetek a kezetekbe, azt támogatjátok, mert az ilyen lapokat a jó hazafiakon kívül más senki sem segíjezi. Ezek az igazi 48-as függetlenségi lapok mutatják az egyenes utat, melyen hazánk függetlenségét, nemzeti önállóságát kivívhatjuk. Most pedig nagy szüksége van e szempontból a magyar hazának arra, hogy a bérencek megféveszteni benneteket ne tudjanak.

Apponyi Albert gróf, nemzetünk kimagasló apostola Békéscsabán elmondott beszédében hozzátok is szól — mondván: „ha ebben az ütközetben a magyar nemzet meghátrál vagy legyőzetik, talán egy évszázaddal lesz megbénítva erkölcsi erejében; ha pedig a magyar nemzet győz, akkor talán lehet mondani, hogy egyszersmindenkorra leszámoltunk az álnok ellenséggel (a bécsi kamarillával) s akkor ugy ebben a szegény országban, mint az uralkodóház és ő felsége többi országaiban is beáll végre a maradandó békének és felvirágzásnak korszaka...»

Véssétek e szavakat szívetekbe és csatlakozzatok a 48-as függetlenségi lobogó alá, hova — ha egy csöppnyi magyar vér van ereinkben — »mindnyájunknak el kell menni!« ...

Bródy Sándor öngyilkos.

Bródy Sándor, az új magyar irodalom zseniális művelője a Semmeringen mellbe lötte magát és halálos sebbel fekszik egy bécsi kórházban.

A horvátok és a válság.

Horvát testvéreink mindinkább kezdik immár belátni, hogy az a politika, mely őket Magyarország ellen fölhasználta, nem a horvát nép, hanem Bécs és Ausztria érdekében működött. Mindjobban érvényre jut náluk az a meggyőződés, hogy Horvátország akkor volt boldog, mikor Magyarország is az volt. És mikor Magyarországot sikerült az osztrák hatalomnak elnyomnia, akkor a horvátok is csak elnyomás- és megaláztatásban részesültek Ausztria részéről. Egyes horvát lapok a legerősebb támadásokat intézik ama politikai irányzat ellen, melynek csak az a célja, hogy a horvátokat a magyaroktól elidegenítse s aztán kiszolgáltatassa Ausztriának. Felhívják a népet, hogy álljanak a magyarok mellé és segítsék őket nagy nemzeti küzdelmükben.

Vajha belátnák végre a tulajzók is, hogy bennünket közös érdekek fűznek össze s együttesen kell munkálkodnunk édes hazánk javán és küzdenünk a közös ellenség: Ausztria ellen.

Hatezer halott.

A múlt héten Odesszában fellázadt hajólegénység mérszár-lásából kifolyólag hatezer ember esett áldozatul. A lázadás a Potemkin nevű hajón ütött ki, amelyet a legénység hatalmába kerített és a hajóval együtt eltűnt.

Legközelebbi teendőink a népoktatás javítása érdekében.

b) Methodikai tanácsok.

Hogy máris hosszúra nyult előadásom igen unalmassá ne váljék, az egyes ismeretágak tanítására vonatkozó észrevételeimet lehetőleg rövidre fogom.

1) A *vallás-oktatás* ugyan a hitfelekezetek dolga, de jól cselekszik a tanító, ha a lelkesítő e nagy jelentőségű ténykedésében részint kisegítéssel, részint az ő példaadó vallásos életével támogatja.

2) A *beszéd- és értelemgyakorlatok* inkább *értelem-*, mint *beszéd-gyakorlatok* legyenek. Az értelem megtalálja a szót, hogy kifejezésre juttasson, a szó semmit ér, ha nem értelemnek bizonyossága. A szemléltetett dolgokról *életteljes beszélgetés* legyen a disciplina s ne általánosító, rendszerbe foglaló „tantárgy“, melyből összefüggő „szép“ feleleteket lehetetlen kihozni.

3) Az *írás-tanítás* akként vezetendő, hogy a gyermekek jó gömbölyű betűalakokat írjanak. A folyóírás *fegyelmezett*, gondos legyen. Nem szabad megengedni az eüszetett írást (firkálást) s hogy ezt a gyermek meg ne szokja, a magánfoglalkozásul adott írásbeli feladatok szigorú és következetes ellenőrzés alatt álljanak, annyival is inkább, mert az írás-tanítás egyúttal a *helyesírás* szolgálatában is áll. E végből az írás szövege akként szemelendő ki, hogy az egyrészt tárgyi tekintetben is értekes, másrészt a helyesírás gyakorlására alkalmas legyen. Nem engedhető meg egyes betűalakoknak, szöknek, vagy mondatoknak sokszor való iratása; mert a gyermek megunja ezt az ismételtetést és csak rontja az írást.

Az írás-tanítással kapcsolatosan tanítandó a nép érdekében annyira szükséges *kézirat olvasatás*. A gyermekek előbb egymás írást olvassák, aztán felnőttek kézíratait olvasgatják.

4) Az *olvasás-tanítás* általában sok kívánni valót hagy maga után. Az ujság- és könyvműveltség idejében fontos dolog, hogy a gyermek az iskolában megtanuljon *értelmesen* olvasni és *megszeresse* az olvasást. Ezt a célt mostani olvasás-tanításunkkal csak kivételesen érjük el. A legtöbb gyermek még az olvasási készséget sem sajátítja el elegendőképpen, nemhogy tudna értelmesen olvasni. A szótag, a szó ismételtetés, a fennakadás, makogás, dadogás, az egész figyelemnek a mechanikus olvasásra való koncentrálása, a természetes hanghordozást kicsüfő jargonos olvasás napirenden van sok helyütt még a felsőbb osztályokban is. Némely gyermek, a kit az anyja megtanított beszélni, az iskolában elfelejti a beszédet és dadog.

Ezen széles körben észlelhető sajnós jelenségek okait vizsgálva, ilyenekül a következőket találjuk:

Az olvasás jó sikerének biztosítására *legendő idő*. S ez vármegyénkben a legtöbb esetben nincs meg, mert a tanév igen rövid. A tanítási napokból megállapítandó tanév 3—5 hónap között váltakozik. És ez a kevés idő meglehetősen el van forgácsolva különösen az osztatlan elemi iskolában. A siker szempontjából tehát a szorgalomidőt általában is, de különösen az olvasás-tanításra fordított időt növelni kell. (Hogy miként, ez külön hatósági intézkedés tárgyát fogja képezni).

Azonban nem mindig az idő csekélyisége a gyenge eredmény oka; mert némely tanító a mostani időbeosztás mellett is jó sikert ér el. Az okot tehát egyébben is kell keresni. S ez: az alkalmazott módszer hibás volta. Sokan a még általánosan érvényben levő írva-olvasás-tanítás módszeres utasításait sem tartják be. Nem végzik elég tüzetesen az írási s különösen az olvasási előgyakorlatokat. Megfelelő cselekvőszemléltető eljárás nem könnyít meg a betűhang összefoglalását. Rátérnek csakhamar a „tanítás“-ra. S a gyermek nagy kinosan megtanul silabizálni. Egész tanulói pályáján küzd a betűhangok összefoglalásának nehézségeivel. Csuda-e, ha figyelmét még az V. és VI. osztályban sem tudja kellő képen a tartalomra irányítani?

A visszafejlődött, vagy stagnáló tanításmód okozza, hogy aránylag sok tanító csoportokra osztja az I. osztályt, 7 osztályt csinál a 6-ból (mintha bizony nem volna elég a 6!). A gyermekek egyrésze már az I. osztályban visszamarad; a többi osztályokban is hull a „férgese“ s mire a VI. osztályba kerülnek, alig marad belőlük 1—2. Mire a tulajdonképpen való ismereteket tanulnak, kivénülnek a mindennapi osztályokból. Az ismétlődésbe kerülnek, a hol ismételnék, ha lenne mit ismételni.

Az írva-olvasást az I. osztályban akként kell tanítani, hogy a tanulók lehetőleg kivétel nélkül átmenjenek, az iskolából ki ne vénüljenek az osztályok ismétlése miatt. Tehát az írva-olvasás tanítás módszeres utasításait vegye figyelembe a tanító. De ne csak ezekre terjessze ki a figyelmét, hanem a módszer javítását célzó és immár sikerekkel dicsekvő javításokra is. Ilyenek: a Czukrasz Róza és Gööz József-féle methodusok, a melyek határozottan megkönnyítik a sikeres munkát.

Nem szabad sietni, de nem is szabad senkit sem elhagyni, a ki nem gyenge-tehetségű. Ha a tanító nem lenne képes az egész kis és nagy ábécét elvégezni, álljon meg a kis betűknél; de azokkal aztán *olvasson minden* gyermek!

A többi osztályokban olyan legyen az olvasás-tanítás, hogy legalább a IV. osztálytól kezdve egészen a tartalomra tudják a gyermekek a figyelmüket irányítani.

Ezen cél elérése végett:

Az I. és II. osztályban, sőt a III-ikban is az I. félévben *szótagolva* kell olvasatni. Szükséges ez nemcsak az olvasás, hanem a helyesírás érdekében is.

Szoktatni kell a gyermeket szakadatlanul a jól ártikulált, erőtelje-

sen és a magyar nyelv szellemének megfelelően hangsúlyozott olvasásra, szoktatni kell természetes hanghordozásra, az *írásjelek* figyelembe vételére. A székely felkiáltó jelekkel beszél s nem hangsúlyoz magyarosan. Meg kell rá tanítani az iskolában. Feltűnő hiba a gyermekek olvasásánál az írásjelek csaknem teljes mellőzése. Nem szabad túrni a jargont; *szokja* meg a gyermek a természetes hanghordozást s az olvasás e főszabályát: *a mint helyesen beszélünk, úgy olvassunk.*

Nagy figyelmet kíván az olvasmány-tárgyalás is. A msotani elterjedt tárgyalás mód, mely az olvasmány szavainak mondatonként való reprodukciója, merőben hibás (jóllehet igen kényelmes). Nem ilyen a termékeny tárgyalás, hanem az olyan, mely a tartalom kidomborításánál, szemléltetéssel érdeket kelt s a gyermekeket összefoglalásra, okos beszédre, haszonnal való olvasásra képesíti.

Nem időzöm tovább e fontos disziplina tárgyalási módjánál, csupán azt jegyzem meg meg, hogy minden olvasmány tartalmának megfelelő tárgyalás-módot kíván s hogy az olvasmány-tárgyalás éppoly gondos készülést kíván a tanító részéről, mint bármely más disziplina tárgyalása.

Az olvastatás nem lehet pihenő óra.

Ember János.

(Folyt. köv.)

KÖZIGAZGATÁS.

Jegyzői tanfolyam A nagybecskereki közs. közigazgatási tanfolyamra felvételek folyó évi augusztus 26—31-ike között történnek. Ezen idő alatt lehet jelentkezni. Tandíj 40 K, melynek fizetése alól leendő felmentés iránt bélyegmentes kérvénnyel lehet folyamodni. Bővebb felvilágosítás Jankó Ágoston alispán, tanfolyam igazgatótól nyerhető Nagybecskereken.

Adakozásra hívó szózat. Folyó évi május 31-én a székelyudvarhelyi járás jegyzői értekezleti tagoktól — beadott indítvány alapján mintegy 30 korona gyűlt egybe a célból hogy, néhai szeretve tisztelt kartársunk és egyleti elnökünk: Ráduly Sándor emlékére H.-Lövétén egy siremlék állíttassék fel. A siremléket már meg is szegődtem, csak a fizetés van hátra. Felkérem ez alapon a homoródi és székelykereszturi járási kör- és községi jegyző-kollégákat, nemkülönben elhalt jólelkű kartársunk jó barátait, hogy sziveskedjenek ezen siremlék költségeit áldozatkészségükkel szívélyesen kiegészíteni. Fenyéd, 1905. július 3. Tisztelettel Gálffy István, elnök.

Valamennyi községi és körjegyző urnak. Néhai Szabó Sándor volt rugonfalvi jegyző részére egy siremlék beszerzése az áldozatkész kartársak jóakaratóból sikerült. — Midőn a jószívű adakozók jóságaért, a kiküldött bizottság fáradhatatlan tevékenységéért ezuton is hálás köszönetet mondok, a siremlék felállítása határdejeül folyó évi július hó 15-ik napjának d. e. 9 óráját tűzöm ki s felkérem az összes kartársakat, hogy irt időben Rugonfalván elhunyt kartársunk sirjánál megjelenni sziveskedjenek. Fenyéd, 1905. július 3. Gálffy István elnök.

IPAR ÉS KERESKEDELEM.

A helybeli szakiskola hatása a helyi és vidéki fazekas iparra.

Bizonyos az, a mint azt már az iparosok részére rendezett szabad lyceumon is kifejtettem, hogy a szakiskola feladata nemcsak abban áll, hogy egy művelt, gyakorlati képességét illetőleg a modern kor követelményeinek teljesen megfelelő iparos generációt neveljen. Ez csak egyik célja, földadata.

Másik feladata: átvenni eszméit, technikáját, kutatásainak eredményét, az ipar terén nap-nap után előálló vívmányokat, azon iparosok körébe is, mondjuk lelkebe is, akik a szakiskola áldásaiban nem részesülhettek, de a kikben van fogékonyság. van elég életrevalóság a maguk sorsán javítani.

S itt álljunk meg egy kissé! A tapasztalat még mindig azt bizonyítja, hogy bizonyos idegenkedést tanúsít az érdekelt iparosok legnagyobb része a szakiskolával szemben.

Csodálatos dolog, hiszen e szakiskola az iparosok érdekeit nem bántotta; nem vett el senkitől semmit csak adott. Célja: nemes, mert hiszen minden törekvése, tette oda irányul, hogy szaktudást, gyakorlati képességet nyújtva, fölemelje abból a szerencsétlen állapotból, a melybe önhibáján kívül jutott az iparosság. Int: szóval, mint tettel: hogy a mai kor iparosának haladni kell. Haladni kell, mert a műveltség haladásával változik az izlés, fokozódnak az igények. Ezeket is ki kell elégíteni, már pedig ezt csak a korral haladó, a kor intő szavát megértő iparos ember teheti meg.

Mondom, bár az idegenkedést még most is igen sok iparos ember lelkében hordja — egészen indokolatlanul — a szakiskolával szemben, mégis akadtak, a kik a folytonos unszolásnak, a rábeszélésnek engedve, nagy nehezen rászánták magukat a fazekas iparosok részéről arra, hogy bizonyos formaérzékkel, a mázok készítését, az engobe festést elsajátítsák. Ez már lényegesen megváltoztatta a piacainkon s heti vásárokon árult fazekas ipari produktumok képét. Más csinosabb kiviteli tárgyak foglalták el részben a régiek helyét; a kereslet nagyobb lett, mert még a közönséges falusi asszony is szereti a jobbat, szereti a formásabbal, szereti a csinosabbat. A legszebb azonban a dologban az, hogy javult az illető tanulni szerető iparosok sorsa. Nem tudnak annyit piacra vinni, hogy el ne árúsihatnának. Ime! egy egész fontos lépés arra, hogy a fazekas ipar városunkban, mely egykoron virágzó állapotban volt, a mig t. i. Romániában elárúsihatta cikkeit, újból életre kapjon, újból a megélhetésnek biztos alapját nyújtsa.

A tanulás minden téren áldást hozó. Ki ne használná fel azt, midőn látja, hogy önmagát, családját csak ily uton mentheti meg az elszegényedéstől?

A szakiskola nemcsak e város falai között, hanem künn, a vidéken is megtette kötelességét. A korondi fazekas és más több forma-érzékkel, praktikusabb technikával, szebb mázokkal dolgozik, úgy, hogy egy százsárosi fazekas iparos az iskola igazgatóságához intézett levelében fájdalmasan panaszkodik, hogy a korondiak milyen lelketlenek, titkolódzó, nem akarják vele közölni szép edényeik mázának készítését s így kénytelen a szakiskolába, bár nős ember, belépni, hogy itt mesétségében magát kiképezze, jobb övét biztosíthasson családjának.

A szakiskola főnállása óta sokat buzgólkodok az iparos osztály lelki intelligenciájának és vagyoni jólétének emelésén. Az igazgatóságához érkező számos köszönő iratok, ipari dolgokban való kérdezősködések: egy csendes, feltűnés nélküli, de

eredményében alapos, a hazai ipar előbbrevitelén áldásos munkáról tesznek tanúságot. Vajha az iparosság a maga anyagi jólétének, a maga szellemi haladásának e kincses bányáját minél jobban kihasználná. Az alkalom meg van. Botor ember az, aki azt a maga javára és családjá boldogítására ki nem használja.

Spaller József

CSARNOK.

Nóta Nagymagyarországról.

— Egy könyv megjelenése alkalmából. —

A ki dalogattam
Kicsi fehér házról,
Hogyan kezdjek nótába most
Nagymagyarországról?...

Áldott az a lélek,
Aki kirajzolta
S fölönt király nagy szeméiyét
Budavárba hozta.

Beültette szépen
Királyi székebe,
Még odább is, a magyar nép
Szíve közepébe.

S mire öfefeledten
Más itt nem is számít:
Lábaihoz rakta Balkán
Minden tartományit.

Budavára fényes,
Budavára rangos...
Nagykövetek, fejedelmek...
Azért olyan hangos.

Szemem az örömnök
Könnyeitől ázik.
Előkelő hangok, léptek...
Európa jár itt!

Ünnepel Dunánk is
Zugó morajával,
Mátyás lelke ölelkezik
A magyar királyllyal.

Vége-hossza nincs a
Zászlók erdejének,
S nincs párja a magyar névnek,
Magyar dicsőségnek!...

... Áldott az a lélek,
Ki így kirajzolta
S azt az álmod, édes álmod
Szíveinkbe lopta.

Hadd aludjunk véle,
Álmodozunk ébren...
Mint az ág, a mely nem tudja,
Hogy a lombja, hervadt lombja
Hull az őszi szélben.

Tarcsafalvi Albert.

Gondolatok.

— Irtá: Fülel Sz. Lajos. —

Aki a jót és szépet szolgálja, a Teremtő munkájában vesz részt.

Ugy tapasztaltam: jobb lélekkel közeledett felém, aki Ön-nek, mint aki Te-nek szólított.

Kevesebb paragrafus, több eleven jogélet!

Az indulatosság a halál magvetője.

Üres tarisznya nem biztat, üres fészkek nem hangol.

Bizalomban magad iránt légy pazar, mások iránt pedig fukar.

Az emberi nagyság szeretet nélkül diszfa, mely gyümölcsöt nem terem.

Mennyi embernek kellene pirulni, amikor munkabérét zsebrevágja.

Tisztesség dolgában nincs kiváltásos osztály.

A hitfelekezeti türelmetlenség a kereszténység legnagyobb ellensége.

Ha van igaz önzetlenség a világon, az a szülői szeretet.

Ki a türelem földjében szánt, megnyugvást arat.

A nemzetek erejét nem az arzenálok, hanem az iskolák teszik.

Erkölcsei értékünk jobban és biztosabban kamatozó tőke, mint a csengő arany.

A fájdalom nem piacra való.

Ha a világot javítani akarod, légy készen a mártíromságra.

Árnyék után ne fuss, siketnek ne muzsikálj.

Tartózkodó embertől ne félj, a szájjast kerüld.

Legszebb jövője a tiszta multnak van.

A fősvény lelkét egy hitvány fil-lér is befödi.

Ki a közérdeket nem szolgálja, állati életet él.

Jobb, ha hívnak, mintha mégy.

Egy röpke perc világokat rombolhat.

Az ember névre is rá kell szolgálni.

Az ember ritkán olyan nagylelkű, hogy a maga hibáját másokban megbocsássa.

Inkább leszek egészséges napszámos, mint beteg király.

A „szerelem“ paragrafusával egész világot kormányozni lehetne.

Kicsi munka, kicsit tálal az asztalra.

Ha kiapadnak a kis folyók, mit csinál a nagy tenger!?

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Poeta. Nemzeti felbuzdulásából közülük a legjobb részt e helyen, azon megjegyzéssel, hogy mindenben egyetértünk vele:

Hazánk ellen törő —
Bitang, sehonnai,
Aki a nép vérért,
Véres verejtékért,
Idegen érdekért
Kívánja ontani.

T. A. Kolozsvár. Szíves küldeményedet köszönettel vettük. Igazad van. „Nagy szó az a program, de hát a magyar szívósság sem kutya ám“... Látogatásodnakj már előre is örvendünk.

D. M. Szentmihály. Az elsőt megkaptuk s várjuk az ezutánakat is.

P. K. Szovata. Kellemes üdülést székely bérceink ölében! A lapot oda irányítottuk s várjuk a furdóli levelet.

K. M. I. Ujpest. Az ígért tárcákbaól kérünk „vaj“ egyet — ha lehet.

Politikai felelős szerkesztő:

Dr. Hinléder Fels Ákos.

Társ-szerkesztő és laptulajdonos

Betegh Pál

Kiadja: Betegh Pál és Társai újságkiadó intézete.

Helyközi telefonszám 15.

A felelős szerkesztő helyett:
Betegh Pál, laptulajdonos
Kiadja: Betegh Pál és Társai újságkiadó intézete.
Helyközi telefonszám 15.

Több jó butor-asztalos segédet keres:
GYARMATHY ISTVÁN
épület és butor asztalos Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca.

Olcsó pénz

Székelyudvarhelyt, Kossuth Lajos utca 16. sz. a (Betegh Pál és Társai könyvkereskedésével szemben) jelzalog-forgalmi irodát nyitottam és az érdeklődő közönség becses tudomására adom, hogy 4—4 és fél százalék mellett már 300 koronától kezdve olcsó kölcsönöket eszközölök.

Ugyszintén adás-vételeket, birtokok, erdők és bányatermékek értékesítését is elvállalom.

Mérsékelt díjazás előleges megállapodás szerint, az ügyletek lebonyolítása után.

Értekezhetni naponta d. e. 8—12-ig, d. u. 2—5 óráig. Levél útján is szívesen szolgálok díjtalan felvilágosítással, megfelelő válaszbélyeg ellenében.

148

Árvátfalvi Bokor András

Aki gyorsan és előnyösen házat, birtokot, üzletet, árut venni vagy eladni akar, bármiféle állást vagy foglalkozást keres, o o o

Aki lakást, üzletet, birtokot stb. bérbe venni vagy adni kíván, o o o o o o o

Aki társat, pénz kölcsönt stb. keres, o o o o o o o

Aki szakácsnőt, o o szobalányt, mindenest, gyermekleányt keres, o o o o

Aki férjhez menni, nőszülni, vagy más ismeretséget, vagy levelezni akar, o o o

biztosan és leggyorsabban eléri célját, ha igénybe veszi

a
„SZÉKELY-UDVARHELY“
apró hirdetés rovatát.

Szám: 2774—905. szb.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegye-székelykereszturi járás, Rugonfalva, Alsósiménfalva, Szentmiklós, Bethfalva, Kiske, Nagyke, községekből álló Rugonfalva székhelyvel megüresedett körjegyzői állásra pályázatot nyitok.

Felhívom pályázni ohajtókat, hogy szabályszerűen felszerelt kérésüket hozzám **1905 évi július hó 1-ig** annál is inkább adják be, mert a

később érkező folyamodványokat figyelembe venni nem fogom.

Javadalmazás:

1. Törzsfőze' és 1600 K. 2. Lakbér 100 K 3. Irodaátalány 82 K 80 f. 4. Utiaat'ány 130 K. Összesen 1912 K 80 f.

Magánmunkálatok után szabályrendeletileg megállapított díjakat szedheti.

A választást *folgyó évi július 8-ának d. e 10 órájára* tűzöm ki Rugonfalva község házához.

Székelykeresztur, 1905. június 14. 177. GÁLFFY, főszolgabíró.

„Hermandol“ klozet-papír a legjobb!

HEGEDŐ, VONÓ, KELLEKEK ÉS HUOK

SZIVAR-, SZIVARKA-,

DOHÁNYTÁRCÁK

ERSZÉNYEK ÉS PÉNZTÁRCÁK

MONOGRAMMOK levélpapír és fehérnemű bélyegzéshez, minden betűvel, 1 d. b 1 kor. Kaphatók

BETEGH PÁL ÉS TÁRSAI

könyv- és papirkereskedésében Székelyudvarhelyt.

Mesés és imakönyvek, zeneművek!

FONOGRÁF ÉS GRAMOFON

Helyszüke miatt fonográf és gramofon tetemesen leszállított áron eladó **Betegh Pál és Társai** könyv- és papíruzetében Székelyudvarhelyen.

Ernst György CUKRÁSZDÁJA ÉS KÁVÉHAZA

Székelyudvarhelyen, Batthyány-tér 5. szám alatt.

Mindennap kitünő fagyaltok, friss torták, izletes cukrász-sütemények, jeges és tejes kávé kapható!

HERMANN GYÖRGY

FESTŐ ÉS ARANYOZÓ SZÉKELYUDVARHELYEN
KOSSUTH-UTCA 16. SZÁM ALATT

Ajánlom magamat a műfestészet többféle ágában u. m. templom, arckép és díszemléklapok, valamint cimtáblák festésére. Fővállalok új templomi berendezéseket régi oltárokat, szószékeket stb. kiújítok, festek és aranyozok, legszebb kivitelben és jutányos árban. Továbbá műkedvelő ifjaknak, kik a festészetben bevezető útmutatást óhajtának nyerni, oktatást adok óránként egy korona díjért.

BÁMULATOS OLCSÓSÁGU

KÉPES LEVELEZŐLAPOK

melyek az ezredéves kiállítás főbb nevezetességeit, hazánk nagyobb városait, vidékeit és a történelemből vett eseményeket ábrázolják, előnyös és nagy vételnél fogva bámulatos olcsón

2 darab egy krajcár

Udvarhelymegyében csakis

Betegh Pál és Társai papirkereskedésében Székelyudvarhelyen

kapható, ahol óriási választék áll különféle művészi táj- és helyi képes lapokból a n. é. közönség rendelkezésére.

Hetenként ajándékok képes levelezőlapokban!

Fűszer-, porcellán- és üvegkereskedés!

Csodálatos olcsó a Borhegyi borviz!

— Üvegenként csak 8 fillér. —

Ezen természetes ásványvizet kitünő eredménnyel használják: hurutos bántalmakban, idült hörghurutban, a gümőkór lerakódásának első stádiumában, a gyomor rendellenes működésében, a májműködés és epekészítés rendtelenségeiben, az epekövek eltakarítását szembe-tűnően könnyíti, a bélhurut minden ne-mében, a nyálkás aranyrben, hasszervi dugulásokban, huygkő képződéseiben, mézes huygárban, görvély- és mirigyda-gokban, angolkóros csontlágulás- és sorvadásokban. — A legkitünőbb üdőt ital, borral vegyítve páratlan! — Heten-kint háromszor friss töltés! — Raktári SZENTPÉTERY GERGELYNÉL, Székelyudvarhelyt

Kérem a cégre ügyelni!

Rösler és Gábor vaskereskedése

„Az arany patkóhoz“ Székelyudvarhelyen

Van szerencsénk a nagyérdemű közönségnek szives tudomására hozni, hogy e napokban Székelykereszturon, a Kossuth-téren fióküzletet nyitottunk.

Ajánljuk jól berendezett vasüzletünkben kapható styriai acélvassal és körisfagerendelyvel ellátott miskolci váltókeinket jótállás mellett; mindenféle ekerészeket, legjobb faju acélkapát, kaszát, ásót, lapátot, csákányt, fejszét, 2, 3 és 5 águ acél villát, mindenféle ajtó-, ablak- és butorvasalásokat, acél szer-számokat, brassói portlandcementet, Hunyadi-vasat, sodrony és kovácsolt szegyet, csavarokat stb. minden e szakmába vágó vas-árakat legelőnyösebb árban és figyelmes kiszolgálás mellett.

Végül felhívjuk a tisztelt közönség figyelmét az első rangú gyárakból nagy választékban beszerezett többféle legjobb szerke-zetű varrógépraktárunkra, melyek felelősség mellett igen elő-nyös árban, esetleg részletfizetésre is kaphatók.

A n. é. közönség becses bizalmába ajánlva magunkat s jóindulatu szives pártfogását kérve, kiváló tisztelettel

Rösler és Gábor Székelyudvarhely
fióküzlet Székelykereszturon.

SZENKOVITS JÁNOS UTÓDA

férfi és női divat-áruháza

Székelyudvarhely, Batthyányi-tér 4. sz.

Ajánlja dusan felszerelt áruraktárát férfi és női ruhaszövetekben a legolcsóbtól a legfinomabbig, mindennemű ruházati cikkekben. Kész férfi és iskolás gyermekruhákban.

Férfi és női diszkalapok, cipők és nagy választék fehérneműekben, kitünő hazai gyártmányu vásznakban, asztalneműekben és butortakarókban, futószőnyegeken, nagy szőnyegekben.

Összes ruhadiszek, nap- és esőernyőkben nagy választék.

Szabó- és kárpitos kellekben, bluzok és also-szoknyákban állandó nagy raktár.

Legolesőbb árak!